

Luontopolitiikkasuositus Pohjois-Savon päättäjille

Tämä politiikkasuositus on laadittu Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkostotapaamisessa 24.2.2026 Itä-Suomen yliopiston ja Itä-Suomen Elinvoimakeskukseen toimesta.

PÄÄVIESTIT

- **Olemme täysin riippuvaisia luonnosta, mutta luonnon monimuotoisuus on katoamassa myös Pohjois-Savossa.**
- **Meidän on viipymättä tehostettava suojelua, elinympäristöjen ennallistamista ja ekologista kytkeytyvyyttä.**
- **Maakuntaohjelmien rooli alueen luontotyössä kasvaa.**
- **Pohjois-Savo tarvitsee vahvaa yhteistyötä, luonnon monimuotoisuutta kunnioittavaa strategista ohjausta ja poliittista johtamista hiilineutraalin ja luontorikkaan maakunnan kehittämisessä.**
- **Pohjois-Savon luontoa voi suojella vain Pohjois-Savossa.**

Meillä kaikilla on suuri onni elää ja asua sini-vihreässä Pohjois-Savossa. Planeetan rajat koskettavat kuitenkin myös meidän maakuntaamme. Ilmasto muuttuu, luonto köyhtyy ja kemikalisoituu, biogeokemialliset muutokset ja maankäyttö muokkaavat ympäristöä. Kuitenkin monimuotoinen luonto on elinehto alkutuotannolle, taloudelle ja ihmisten hyvinvoinnille sekä kokonaisturvallisuudelle. Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkosto on Priodiversity LIFE –hankkeen myötä syntynyt kasvava yhteisö, joka pyrkii eheyttämään alueen luontoa omassa toiminnassaan ja edistämään maakunnan luontoposiitivista kehitystä. Tämä suositus on laadittu verkoston Pohjois-Savon luontotoimijoiden toisen verkostotapaamisen tuloksena.

ALUEELLISTEN OHJELMIEN TEHOKAS JA LAAJA-ALAINEN TOTEUTUMINEN

Pohjois-Savon luonnon tilaa leimaa monimuotoisuuden väheneminen, ja suuri osa maakunnan luontotyypeistä on muuttunut ihmistoiminnan, kuten ojitusten ja metsätalouden, seurauksena. Luonnon tilaa pyritään kuitenkin parantamaan aktiivisesti ennallistamis- ja suojeluhankkeilla sekä maakunnallisilla ohjelmilla (LUMO-ohjelma, Pohjois-Savon Alueellinen metsäohjelma 2026–2030, Ilmasto-ohjelma), joiden tehokas ja laaja-alainen toteutuminen koko maakunnassa on ensiarvoisen tärkeää ihmisen ja muun luonnon yhteishyvinvoinnin kannalta.

Maakunnallinen LUMO-ohjelma koostaa tiedon, tavoitteet ja toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen ja kehityssuunnan kääntämiseen positiiviseksi maakunnassa. Sitä on syytä noudattaa ja ottaa se täysimääräisesti toimeen. Työtä tehdään yhdessä maakunnan keskeisten sidosryhmien kanssa seuraavien kolmen vuoden aikana. Ohjelmassa on tunnistettu maakunnan monimuotoisuuskeskittymät ja

erityisenä tavoitteena on vapaaehtoisen suojelun lisääminen. Maakuntakaava ja -ohjelma on kytkettävä LUMO-ohjelmassa tunnistettuihin monimuotoisuuskeskeisyyksiin ja ekologisiin yhteyksiin, eikä tehdä uusia pirstovia varauksia.

Pohjois-Savon alueellinen metsäohjelma 2026–2030 on laadittu laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja se tukee Kansallisen metsästrategian (KMS2035) tavoitteita maakunnallisella tasolla. Ohjelman keskeinen visio vuodelle 2030 on: *"Pohjois-Savossa metsät ovat vuonna 2030 monimuotoisia, ilmastokestävyttä vahvistavia ja kestävästi hoidettuja."* Ohjelma siirtyy keväällä 2026 valmistelusta toimeenpanoon.

Savon ilmasto-ohjelman tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, sopeutua ilmastonmuutoksen haasteisiin ja edistää ilmastoystävällisiä liiketoimintamahdollisuuksia sekä luonnonvarojen kestävää käyttöä. Alueen erityisvahvuutena on erityisosaaminen uusiutuvan energian, bioenergian ja ilmastoteknologian aloilla.

Näitä kolmea maakunnallista ohjelmaa on tehty yhteistyössä ja toistensa tavoitteita tukien. Niiden toimeenpanossa on syytä jatkaa samaa yhteistyön linjaa.

SUOJELUALUEIDEN LISÄÄMINEN

Maakunnan alueella on selkeä tarve lisätä suojelualueiden määrää ja monimuotoisuutta, sekä ekologista kytkeytyneisyyttä. Vapaaehtoisen suojelun lisääminen nähdään tärkeänä keinona, mutta se vaatii maanomistajien innostumista viestinnän, koulutuksen ja ohjauksen avulla, sekä ennen kaikkea riittävää rahoitusta. Arvokkaat ja uhanalaiset, jäljellä olevat luontotyyppimme kuten lehtometsät, harjujen paahderinteet, luonnontilaiset suot sekä vanhat metsät on suojeltava. Luontoa on ennallistettava luonnonsuojelualueilla ja niiden ulkopuolella. Rahoitusta on kohdennettava erityisesti lehtojen ja perinnebiotooppien hoitoon. Suojelupinta-alalle ja ennallistamiselle on asetettava selkeät ja mitattavat alueelliset tavoitteet.

On huomioitava, että Pohjois-Savossa on "vain" kaksi kansallispuistoa: Tiilikajärven kansallispuisto Rautavaaralla ja Rautalammilla sijaitseva Etelä-Konneveden kansallispuisto. Näiden arvokkaiden kansallispuistojen lisäksi on syytä jatkuvasti edistää mahdollisuuksia uusien kansallispuistojen perustamiseen.

VESIENSUOJELU JA VESILINTUJEN ELINympäristöjen TURVAAMINEN

Pohjois-Savon vesienhoidon toimeenpano-ohjelman (2022–2027) mukaan 80 % alueen järvistä on hyvässä tilassa. Vaikka ns. suurten järvien ekologinen tila alueella on suurimmaksi osaksi hyvä, erityistä huomiota vaativat alueen pienvesien ja virtavesien kunnostaminen, vesien yleinen tummuminen, metsätalouden vesistökuormituksen vähentäminen etenkin pienillä vesialueilla, jotka ovat herkkiä ulkoiselle kuormitukselle, vesilinnuston tila sekä uhanlaisten kalalajien (järvilohi ja järvitaimen) suojelu.

Pohjois-Savon vesilinnuista useat lajit ovat taantuneet voimakkaasti viimeisten vuosikymmenten aikana elinympäristöjen muutoksen, vesistöjen rehevöitymisen ja pienpetojen runsastumisen vuoksi. Taantuvia lajeja Pohjois-Savossa ovat erityisesti sotkalajit. On erittäin tärkeää lisätä vesilintupopulaatioiden seurantaan sekä kannustimia ja rajoituksia

lintujen elinympäristöjen ylläpitoon ja metsästykseseen. Paikallisilla maanomistajilla ja yhteisöillä on suuri merkitys linnuston tilaan pesimävesien läheisyydessä. Maankäytössä esimerkiksi heikosti tuottavien, mutta pesinnälle merkittävien rantojen maa-alueiden lunastaminen valtiolle olisi yksi keino säilyttää ja lisätä elinympäristöjä. Myös metsästyksen rajoituksia taantuvien kantojen osalta tulisi tarkastella. Haasteena ovat ruokintapaikat, jonne lintuja houkutellaan ja joilla on mahdollista ampua suuria saalismääriä. Metsästyskiintiöt ja/tai ruokinnan rajoittaminen ja valvominen olisi merkittävä teko lintukantojen ylläpitämiseksi. Ilman toimia riskinä on, että jo uhanalaiset kannat taantuvat nopeasti. Toimenpiteitä tarvitaan pikaisesti tilanteen kääntämiseksi.

On tärkeää tukea ja seurata Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelman (2022–2027) toteutumista ja jatkuvuutta.

KOHTI LUONNONMUKAISEMPAA TALOUSHMETSIEN HOITOA

Metsien luonnontilaa Pohjois-Savossa on heikentänyt tehokas metsätalous. Talousmetsissä luonnonhoito on otettava paremmin huomioon kaikissa toiminnoissa. Elinympäristöjen hoito, ennallistaminen, metsäammattilaisten ja metsänomistajien osaamisen vahvistaminen, monimuotoisuutta tukevien rakennepiirteiden lisääminen, peitteinen metsänkäsittely ja metsäalan vetovoiman ja koulutuspolkujen edistäminen ovat keskeisiä alueellisessa metsäohjelmassa. On tärkeää jalkauttaa tietoa kestävästä luonnonhoidosta metsänomistajille, sillä usein tieto kulkee heille isojen ostofirmojen kautta.

Metsiä on suojeltu Pohjois-Savossa vain 4,7 % metsäpinta-alasta, mikä on valtakunnallisesti (13 %) alhainen osuus. Metsien suojelupinta-alan odotetaan kasvavan EU:n biodiversiteettistrategian velvoitteiden sekä Helmi- ja Metso-ohjelmien toteuttamisen kautta. Näin ollen vapaaehtoisen suojelun merkitys kasvaa ja sitä on pyrittävä vauhdittamaan yhteiskunnan eri keinoin.

Metsätalous on huomattava alueemme vesistöjen kuormittaja. Metsätalouden osuus vesistökuormituksesta on suurinta Ylä-Savossa, missä on eniten ojitettuja soita. Pohjois-Savon soista lähes neljä viidesosaa (285 000 ha) on ojitettu, ja lisäksi veden vaivaamia kivennäismaiden metsiä on ojitettu lähes 100 000 hehtaaria (Luonnonvarakeskus 2025). Ojitettujen soiden vaikutus vesistöjen tilaan on ollut pitkäaikainen. Tällä hetkellä soiden ojien kunnostaminen on hyvin vähäistä ja suometsien kuivatustoimet ovat siirtyneet ja siirtyvät jatkossa tehtäväksi metsänuudistamisen yhteydessä. Uudisojitus tulee lopettaa ja painopisteen tulee siirtyä soiden ennallistamiseen ja vesiensuojeluun. Alueellisen metsäohjelman kaudella 2026–2030 turvemaiden metsien vesiensuojelutoimiin ja kestävään käsittelyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Positiivista kehitystä voidaan kuitenkin nopeuttaa kieltämällä uudisojitukset kokonaan ja korjaamalla vanhojen ojitusten haitat silloin kun se on mahdollista ja taloudellisesti järkevää, luontoarvoja korostaen.

MAATALOUSTUOTANNON MONIPUOLISUUDEN JA PIENILOJEN TURVAAMINEN

Tilakoon kasvu ja maatilojen väheneminen ei ole suotuisa kehitys luonnon monimuotoisuuden kannalta. Maakuntamme on merkittävä maidon- ja naudanlihantuottaja

ja maatalousmaan osuus on korkea, mukaan lukien kasvin- ja viljanviljely. Pohjois-Savo tuottaa lähes neljänneksen koko maan marjatuotannosta. On pyrittävä luomaan taloudellisia kannusteita maataloustuotannon monipuolisuuden ja pientilojen elinkyvyn lisäämiseksi, kotimaiseen taimituotantoon, paikallisen ruokaturvaan ja lähiruuan tuottamiseen sekä maatalouden vetovoiman kasvattamiseen. Lämpenevän ilmaston tuomia hyötyjä kasvinviljelyssä on rohkeasti kokeiltava. Maatalousympäristöt ovat myös tärkeitä perinnebiotooppeja, jotka ovat vähentyneet uhanalaisiksi ja siksi niitä on opittava arvostamaan ja suojelemaan.

MAAKUNTAOHJELMAN ROOLI EU:N LUONTO- JA ILMASTORAHOITUKSESSA

EU:n tulevalla rahoituskaudella rahoituksen jakoperusteet muuttuvat merkittävästi. Biodiversiteetti- ja ilmastorahoitusta kanavoidaan jatkossa entistä vahvemmin maakuntaliittojen kautta osana laajaa kansallista kokonaisuutta. Samanaikaisesti aiemmat erilliset rahoitusinstrumentit todennäköisesti päättyvät tai muuttuvat olennaisesti. Tämä tarkoittaa, että maakuntaohjelmien linjauksilla ja prioriteeteilla on jatkossa ratkaiseva vaikutus siihen, kuinka paljon EU:n luonto- ja ilmastorahoitusta alueelle ohjautuu, mihin teemoihin ja hankkeisiin rahoitus kohdentuu ja miten rahoituksessa huomioidaan ylimaakunnallinen yhteistyö. Maakuntaohjelmassa tulee siksi:

- Nostaa luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutokseen varautuminen keskeisiksi EU-rahoituksen ohjaaviksi teemoiksi.
- Varmistaa, että monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä edistävät hankkeet ovat yhteensopivia uuden rahoituskauden instrumenttien kanssa.
- Huomioida, että luonto ja ilmasto eivät noudata maakuntarajoja. Tavoitteissa ja rahoituksessa tulee mahdollistaa maakuntien välinen yhteistyö. Jos ks. teemat eivät ole ohjelmien ytimessä, riskinä on merkittävä rahoituksen menetys alueelle.
- Huomioida se, että luonto ja sen monimuotoisuus ovat paikkaan ja alueeseen sidottuja ominaisuuksia. Pohjois-Savon luontoa voi suojella ja parantaa vain Pohjois-Savossa.

LUONTOPOSITIIVISUUS OSAKSI IHMISTEN ARKEA JA LIIKETOIMINTAA

Koska luontokadon pysäyttäminen ja luonnon tilan parantaminen edellyttää perustavanlaatuisia muutoksia hallinnollisissa, taloudellisissa, poliittisissa, sosiaalisissa ja teknologisissa järjestelmissämme kaikilla toiminnan tasoilla (paikallinen, maakunnallinen, valtakunnallinen, kansainvälinen), luontotyö tulee valtavirtaistaa kaikille toiminnan tasoille. Maakuntatasolla yllä mainitut Pohjois-Savon toimintaohjelmat ovat keskeisiä keinoja tunnistaa, ohjata ja tukea luonnon monimuotoisuutta tukevia alueellisia toimenpiteitä sekä edistää innovaatioita, luontopohjaisia ratkaisuja, teknologian kehitystä, hyvinvointia ja kokonaisturvallisuutta.

On tärkeää saada alueen liiketoiminta vahvistamaan luonnon monimuotoisuutta, korostaen luontoarvoja kansallisesti kehittyvän säätelyn mukaisesti (mm. hiili- ja luontojalanjäljen kirjanpitovelvollisuus, luonnonarvokauppa, ekosysteemitilinpito, lievennyshierarkia). Rohkeat

liiketoimintamallit, paikallisyhteisöjen osallistaminen ympäristöön vaikuttavien hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa, monialainen poikkitieteellinen tutkimusyhteistyö, avoimen luontotiedon parempi hyödyntäminen ja digitaalisten teknologioiden kehitys ja käyttö tuovat potentiaalia alueen luontotyöhön.

Pohjois-Savo voi olla myös rohkea edelläkävijä ympäristöalalla, perustuen Itä-Suomen yliopiston vahvaan ympäristötekniikan ja biologian osaamiseen.

Konkreettinen teko luonnon hyväksi olisi esimerkiksi muovipakkausten poistaminen kauppojen biojätteistä, jotta mikro- ja nanomuovit vähentyisivät alueen maaperässä. Tai uusniittyjen perustaminen kaupunkien, kuntien ja taajamien rakennetun maan luontoon. Tärkeää on myös tukea kuntia LUMO-ohjelmien ja luonnon monimuotoisuutta tukevien keinojen tunnistamisessa ja valtavirtaistamisessa.

TAUSTAA

Elokuussa 2025 Itä-Suomen Elinvoimakeskuksen Priodiversity LIFE kutsui maakunnan luontotoimijoita ensimmäiseen verkostotapaamiseen ja helmikuussa 2026 Itä-Suomen yliopiston ENABLS-hanke kutsui verkoston toiseen tapaamiseen. Molemmissa tapaamisissa oli paikalla noin viitisenkymmentä ihmistä noin 25 eri organisaatiosta kuten

- oppilaitoksista (UEF, Savonia, Sakky)
- aluehallinnosta (Elinvoimakeskus, Maakuntaliitto)
- valtion asiantuntija- ja liikelaitoksista (LUKE, THL, Metsähallitus)
- kehitysyhtiöistä (SavoGrow)
- edunvalvojajärjestöistä (MTK)
- yrityksistä (marjatila, leirikeskus, maisemanhoito)
- yhdistyksistä ja verkostoista (luonnon- ja vesiensuojelu, ympäristökasvatus, ilmastovaikuttaminen, aluekehitys)
- kaupungeista (Kuopio)

Helmikuun tapaamisen tavoitteena oli koota luontotoimijoita yhteen, keskustella teemaan liittyvistä koulutustarpeista, yhteistyöstä ja hankeideoista, kohtauttaa opiskelijoita ja luontotoimijoita paikallisiin kehittämistehtäviin opinnäytetöiden kautta sekä vaikuttaa maakunnalliseen luontopolitiikkaan. Tapaamisen tuloksena laadittiin Pohjois-Savon luontotoimijoiden yhteinen suositus maakunnan luontoposiitiiviseen politiikkaan.

LIITTEET

24.2.2026 Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkostotapaamisessa esitetyt diat löytyvät eNaBLS-hankesivun alareunasta.

LISÄTIETOJA

LUMO-ohjelma

Pohjois-Savon metsäohjelma 2026–2030

Savon ilmasto-ohjelma 2025

Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022–2027

Tämän kannanoton ovat laatineet Kuopiossa xx.4.2026

Itä-Suomen yliopiston Ympäristö- ja biotieteiden laitos ja Jatkuvan oppimisen keskus sekä
Itä-Suomen Elinvoimakeskus

